

Kontroversen rundt bruken av søkevinkler i skredsøk i Norge - en analyse

André Horgen¹, dosent (Ph.d.), Andre.Horgen@usn.no

Cleng A. Eikje¹, universitetslektor/Ph.d.-stipendiat, Cleng.Andersen.Eikje@usn.no

¹Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap, Campus Bø i Telemark, Universitetet i Sørøst-Norge

Engelsk tittel

The history of divining rods in the Norwegian rescue service

Sammendrag

I artikkelen presenteres resultatene av en historisk undersøkelse av kontroversen rundt bruken av søkevinkler til skredsøk i norsk redningstjeneste. Forskningsspørsmålene i artikkelen er: Når og hvordan kom bruken av søkevinkler inn i norsk redningstjeneste, og hvordan ble bruken legitimert? Hvordan ble bruken av søkevinkler debattert og kritisert? Hvor lenge var søkevinklene i bruk og hvordan foregikk utfasingen? Teoretisk har vi benyttet Weber og hans perspektiver på «avfortrylling». Metodisk har vi anvendt hermeneutisk tekstanalyse av historisk skredlitteratur, avisartikler, magasinartikler, debattinnlegg og andre kilder, som har resultert i en deskriptiv redegjørelse av hendelsesforløpet.

Abstract

The article presents the results of a historical study of the controversy surrounding the use of L-rods in the Norwegian avalanche-rescue service. The research questions in the article are: When and how did the use of L-rods enter the Norwegian rescue service, and how was the use legitimized? How was the use of L-rods debated and criticized? How long were the L-rods in use and how did the phasing out take place? Theoretically, we have made use of Webber's disenchantment perspective. Methodologically, hermeneutic text analysis of historical avalanche literature, newspaper articles, magazine articles, debate contributions, and other sources have been used, which has resulted in a descriptive account of the course of events. The use of L-rods gradually entered the service since the 1970s, and quickly gained foothold in central rescue-services. L-rods have probably been in use in the Norwegian rescue service until the end of the 1990s. They are also described as useful in several sources well into the 2000s, and it cannot be ruled out that L-rods have also been used in recent times. However, the phasing out of the use of L-rods began with criticism and debate about the practice already during the second half of the 1980s. The "death blow" for the practice was two standardized and controlled experiments with divining rods, under the auspices of the Norwegian Army Shooting and Winter School for the Infantry in May 1987.

Keywords

Avalanche rescue, divining rods, L-rods, dowsing

Innledning

Denne artikkelen handler om kontroversen rundt bruken av søkevinkler i norsk redningstjeneste. Horgen og Christoffersen (2021) hevder, i artikkelen *Kultur for skredikkerhet i Norge*, at søkekviser og søkevinkler av metall ble anbefalt brukt i forbindelse med søk i snøskred i Norge til ut på 1980-tallet. Et mer inngående kildesøk viser imidlertid at søkekviser og søkevinkler omtales og var i bruk i norsk redningstjeneste til langt ut på 2000-tallet. Dette til tross for at metoden ble omfattende debattert og kritisert i etterkant av Vassdalsulykken i 1986, hvor 16 soldater omkom i et snøskred under en militærøvelse. På denne bakgrunn er følgende forskningsspørsmål utgangspunktet for artikkelen: Når og hvordan kom bruken av søkevinkler inn i norsk redningstjeneste og hvordan ble bruken legitimert? Hvordan ble bruken av søkevinkler debattert og kritisert? Hvor lenge var søkevinklene i bruk og hvordan foregikk utfasingen?

I analysen av den historiske utviklingen har vi nyttet den tyske sosiologen Max Weber og hans teorier om «avfortrylling». I den 50 år lange perioden vi har undersøkt har det foregått en klar forandring når det gjelder oppfatningen av bruken av søkekviser og søkevinkler i skredredning, med en identifiserbar «før»- og «etter»-periode, hvor det mellom disse har foregått en «avfortrylling» (eng: disenchantment, tysk: Enzauberung) (Hverven, 2012, s. 5). Som vi skal vise har «det naturlige» fungert som moralsk legitimerende instans i «før»-fasen. I «det naturlige» har man hentet moralsk autoritet når man har argumentert for «naturlige søkemidler». Gjennom «avfortryllingen», som vi skal vise hvordan har foregått, har den moralske autoriteten som var gitt naturen blitt demytologisert. Norsk redningstjeneste har beveget seg bort fra mytisk forklarte redningsmetoder til rasjonelle og mer vitenskapelige metoder.

Metodisk er det anvendt hermeneutisk tekstanalyse av historisk skredlitteratur, avisartikler, magasinartikler, debattinnlegg og andre kilder som har resultert i en deskriptiv redegjørelse av hendelsesforløpet. Elektroniske søk, søk i biblioteksdata-baser, samt henvisninger i kildene, har vist vei til et stadig bredere og mer detaljert kildemateriale. Kildene er analysert i lys av og sammenstilt med øvrige relevante kilder.

I det følgende vil det kort gjøres rede for hva søkekvist og søkevinkler er. Så beskrives det hvordan søkevinkler gradvis ble innført i norsk skredredning på 1970-tallet. Videre gjøres det rede for en gryende debatt rundt bruken av søkevinkler som oppstod på begynnelsen av 1980-tallet. Til slutt beskrives det hvordan bruken av søkevinkler i norsk redningstjeneste ble avviklet.

Innføringen av søkekvist og søkevinkler i norsk skredredning

Bruk av ønskekvist er et internasjonalt fenomen som går helt tilbake til antikkens Hellas. Fra slutten av 1400-tallet finner vi for eksempel bruk av ønskekvist i tysk bergmann-tradisjon, hvor man brukte dem til å lete etter malm-årer. I vår tid, og i Norge, er teknikken først og fremst brukt i forbindelse med brønngraving og leting etter vann (Manne, 1993; 2005, s. 45). Utslagene skal ifølge de som har tiltro til metoden komme fra «jordstråling», elektriske eller magnetiske felt. Det var med utgangspunkt i denne tradisjonen noen, sent på 1960-tallet, fikk ideen til å bruke ønskekvist i forbindelse med søk etter mennesker tatt av snøskred i Norge.¹ Dette miljøet vektla å kalle det søkekvist fremfor ønskekvist. Utover søkekviser ble det også benyttet søkevinkler, som er metalltråder formet som en L. Vitenskapelig er det imidlertid bevist at elektriske feltforandringer kan måles, men ikke som signaler fra noe som ligger skjult under snø, og slett ikke med søkekvist eller søkevinkler (Manne, 1986c). Forskning har vist at utslagene heller kommer av ufrivillige muskelbevegelser forårsaket av følelser eller tankevirksomhet, kalt «ideomotorisk respons» (Manne, 1993).



Illustrasjon hentet fra Norges Røde Kors Hjelpekorps (1984b, s. 16).

Initiativet til å prøve ut søkekvist i skredsjøk kom fra Lars Stensløkkenⁱⁱ i 1972. Etter en demonstrasjon av søkekvistmetoden av Stensløkken for Norges Røde Kors Hjelpekorps (NRKH) sin Skredkomité 24. mars 1973, ble metoden ansett som lovende. Dette til tross for at Skredkomiteens medlemmer før Stensløkkens demonstrasjon var skeptiske, og at ingen av komiteens medlemmer selv fikk utslag med sine søkekviser. Under et skredlederkurs på Uppsete i 1974 lyktes det imidlertid en søkekvistgjenger å finne markøren raskere enn søkestangmannskapene, noe som oppmuntret til videre utprøving. Under et søkekvistseminar på Voss samme år fikk Skredkomiteen en forklaring på søkekvistens virkning fra Cand. Real ved Forsvarets forskningslaboratorium Sverre Øksnes, samt en ny demonstrasjon fra søkekvistgjenger og rørleggermester Kjell Owes. Dette førte til at Syver Endrestøl, ett av medlemmene i Skredkomiteen, gikk videre i arbeidet med å utprøve og utvikle redskap og metode. Metoden ble også forsøkt introdusert internasjonalt, nærmere bestemt gjennom den internasjonale fjellrednings-kommisjonen (IKAR) hvor NRKH var og er representert. I 1975 gjennomførte Skredkomiteen en påstått vellykket demonstrasjon av søkekvistmetoden under et IKAR-snøskredsymposium i Italia (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1977, s. 45; Endrestøl & Faarlund, 1977, s. 17; Drammen Tidende Buskeruds Blad, 1980; Riple, 1982).

Under et nytt søkekvistseminar, på Sunnmøre i 1976, ble tidligere positive erfaringer angivelig bekreftet. Fra da av overtok Fjellredningskomiteen i NRKH utviklingsarbeidet med søkekvistmetoden. Sentrale medlemmer i miljøet som jobbet frem søkevinkelmetodene pekte på metodens styrker og svakheter:

Styrken ved søkekvistmetoden var den store ømfindtelighet. Små gjenstander kunne lokaliseres på stor dybde. Her lå imidlertid også metodens svakhet. Den store følsomheten betydde at man fant mange blindspor ikke bare vann eller metall i grunnen, men til og med sitte- eller liggested for personer som allerede hadde flyttet seg (Endrestøl & Faarlund, 1977, s. 17).

Disse refleksjonene ser imidlertid ikke ut til å ha ført til mer kritisk, vitenskapelig utprøving av metoden. I forlengelsen av et nytt seminar, denne gangen på Geilo i 1977, nå med internasjonal deltakelse, ble det inngått et forskningssamarbeid med Forsvarets Forskningsinstitutt og Universitetet i Oslo (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1977, s. 45; Endrestøl & Faarlund, 1977, s. 17; Bergens tidende, 1977). Forsøkene viste at elektriske feltforandringer ikke kunne måles gjennom snø. Dette førte trolig til at forsvarerne av søkevinklene oppgav en tidligere ambisjon om vitenskapelig bevisførsel for metoden (Söderström, 1988).

Søkevinklene kommer inn i skredlitteraturen

Anbefalinger om bruk av søkekvist og søkevinkler i forbindelse med søk etter mennesker tatt av snøskred dukket opp i skredlitteraturen, trolig for første gang i Norge, i boka *Snø-Skred* (2. utgave), utgitt av NRKH i 1977. Søkevinkler ble omtalt som lovende allerede i 1. utgaven. Søkevinkler nevnes imidlertid ikke under avsnittet om søk i skred i boka *Norsk skiinstruksjon III, Fjellskiløping*, hverken i 1973- eller 1980-utgaven, til tross for at forfatterne av alle disse utgavene delvis var de samme (Se Faarlund, 1973; 1980). Dette kan tyde på at metoden fikk innpass i noen organisasjoner, men ikke i alle.

Forfatterne av 2. utgaven av *Snø-Skred* var alle medlemmer av Skredkomiteen i NRKH (etablert i 1970), bestående av S. Endrestøl, N. Faarlund, O. Himle og A. Østbye (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1977). Bokens hovedredaktør var siv. Ing. Nils Faarlund (Manne, 1986b). I mars, samme år, presenterte Faarlund *Bruk av søkekvist og søkevinkler* under Nordisk Idrettsmedisinsk Kongress på Beitostølen (Faarlund, 1977), og sammen med Endrestøl publiserte han artikkelen *Skredsøk med kvist og vinkel* i magasinet *Mestre Fjellet* (Endrestøl & Faarlund, 1977). *Mestre Fjellet* ble utgitt av Norsk Alpincenter a.s./Norges Høgfjellskole, et; «[...] ikke-kommersielt selskap med mål om å arbeide for natur og friluftsliv» (ibid). Redaktøren var Faarlund, som ellers også var rektor ved Norsk Alpincenter a.s./Norges Høgfjellskole. Vi ser her konturene av et relativt lite miljø som arbeidet med å legitimere bruken av søkekvister i skredsøk. Selv om miljøet bestod av få personer, besatt de roller og øvet innflytelse innenfor flere institusjoner og publikasjonskanaler samtidig.

Søkekvist/søkevinkel ble i alle disse sammenhengene omtalt som en meget lovende metode for skredsøk som var under utvikling. Mye tyder på at metoden på denne tiden først og fremst var et norsk fenomen, som IKAR ifølge redaksjonen bak boka *Snø-Skred*; «[...] stiller store forventninger til» (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1977, s. 18). Dette gjentas i *Mestre fjellet nr. 27-28*, fra 1979, hvor Faarlund skrev at søkekvist-/søkevinkel-metoden var en metode utviklet i Norge som IKAR-landene hadde vist stor interesse for de senere årene (Faarlund, 1979, s. 8).

I *Snø-Skred* (1977) vises det også til at det pågikk forskning, nasjonalt og internasjonalt. Det nærmeste man imidlertid kom å vise til empiri var; «[...] en monografi forfattet av professor Pressmann, fra Sovjetunionen». På dette grunnlaget innså man at teorien bak søkevinklens påstått virkning ikke var så enkel som antatt. Likevel ble det konkludert at; «[...] utslagene skyldes felt av elektrisk og/eller elektromagnetisk natur», og; «[...] kvist og vinkel reagerer på forandringer i det elektrostatisk feltet». NRKHs egne «forskningsresultater» tydet på at; «[...] i alle fall 1 av 10 får utslag med søkekvist ved første forsøk. Etter trening kan 2 og kanskje 3 av 10 få godt utslag». Videre anslo man at 60-70 % av befolkningen, unge som gamle, kunne få utslag (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1977, s. 27; Endrestøl & Faarlund, 1977, s. 18). Året etter at *Snø-Skred* kom ut skal, ifølge Faarlund, Martin Vatne ha lokalisert en død skredtatt person med søkevinkler, i et skred i Ørsta. Under søket hadde han fått viserutslag over det som etter graving viste seg å være et tre. Senere skal en lavinehund ha markert på samme sted, og den døde ble funnet under treet, dypere nede i snømassene (Gjersvik, 1984, s. 18).

Hvordan søkevinklens skulle brukes

Beskrivelsen av bruken av søkekvist/søkevinkel i boka *Snø-Skred* (1977) ble skrevet av Endrestøl. Han beskrev inngående hvordan søkekvist og søkevinkler skulle holdes og hvordan man skulle bevege seg. Man kunne for eksempel bevege seg «litt raskere» med søkevinkler enn med søkekvist, uvisst av hvilken grunn. Det beskrives også hvordan man fikk utslag, hvordan man skulle øve på å vurdere selve utslaget, og hvordan man skulle vurdere dybde og type (vann eller menneske f.eks.). Ikke minst beskrives det hvordan man skulle organisere selve skred-søket (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1977, s. 28).

Den angivelige beste og mest brukte søkekvissten skulle være en Y-formet, fersk kvist av løv-tre på 40-60 cm. Det ble anbefalt å bruke kvist av samme materiale hver gang, for å bli kjent med følsomheten i kvisten og lære seg å tolke utslagene. Kvisten skulle holdes vannrett med et grep om hver Y-del, med håndflatene opp (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1977, s. 27; Endrestøl & Faarlund, 1977, s. 18).

Søkevinkler kan beskrives som en videreutvikling av søkekvissten og bestod av to 40-60 cm lange sveisetråder med diameter 2,5 til 4 mm. Disse ble bøyd til en rett vinkel ca. 15 cm fra den ene enden. Man holdt så en søkevinkel i hver hånd, i den 15 cm korte delen, mens den lengste delen pekte fremover, slik at begge fritt kunne «pendle» fra side til side ved «viserutslag» (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1977, s. 27; Endrestøl & Faarlund, 1977, s. 18; Faarlund, 1983, s. 13). Endrestøl var ellers mannen bak firmaet TREFF som produserte og solgte både søkestenger og søkevinkler. I annonser for TREFF i bladet *The American Dowser* og i diverse Røde Kors magasin på 1980-tallet, står det at ett sett med søkevinkler kostet kr. 60,- eks. moms (Gjersvik, 1984, s. 17; Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1986).

Fikk man viserutslag skulle man være så nærme den skredtatte at søk med søkestenger kunne starte. Med søkevinklene skulle man også kunne beregne dybden vedkommende lå begravet på, ved «tilbakevendingsmetoden», eller den litt mer kompliserte «gjentakelsesmetoden» (Faarlund, 1983, s. 14, 15). Søkevinklene kunne også brukes til såkalte «peilesøk», hvor viserutslagene utartet på en måte hvor én søkevinkel pekte i retning av den skredtatte (Manne, 1986b, s. 44). Sist, men ikke minst, ble det hevdet at søkevinkler kunne brukes til fjernsøk, hvor søkeren satt hjemme med søkevinklene over et kart eller en skisse. Ifølge Norges Røde Kors Hjelpekorps (NRKH) skal en søker i Hallingdal ha funnet en druknet gutt på denne måten (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1986, s. 13).

Det fremkommer også at man kunne dele søkemannskapene inn i ulike kategorier, basert på hvor følsomme de var for utslag. De som hadde kraftigst utslag, både med kvist og vinkel, ble kalt K-søkere, og de med kraftig utslag med vinkel, men med svakt utslag med kvist, ble kalt V-søkere. V-søkerne kunne være med ifra start, i et grov-søk, men da bare med én søkevinkel. I det de fikk utslag overtok K-søkerne, med sine to søkevinkler, for blant annet å avklare om det kunne være snakk om en «vannåre» eller menneske (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1977, s. 28; Endrestøl & Faarlund, 1977, s. 18).

Ifølge Endrestøl krevde bruken av søkekvist og søkevinkler trening en til to ganger i uka (NRK, 1982). I artikkelen *Søkevinkel, pendel og konsentrasjon*, i *Røde Kors magasin nr. 1 1986*, understrekes det at søkeren måtte være konsentrert og; «[...] fylt med et passivt ønske om å løse den oppgaven man har satt seg». Det kunne også hjelpe på konsentrasjonen å ha et foto av den bortkomne personen tilgjengelig (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1986, s. 13). I ulike sammenhenger har det blitt gitt uttrykk for viktigheten av å tro på metodene. Søkevinkel-søk skulle for eksempel fungere bedre med bare «troende» til stede. Hvis såkalte «skeptikere» var i nærheten, svekket dette sjansene for viserutslag (Manne, 1986c, s. 52).

Bruken av søkevinkler sprer seg

I 1980 ble det avholdt et nytt søkekvistseminar, denne gangen på Haugastøl. Det ble hevdet at metoden har vunnet internasjonal anerkjennelse og at opplæring i bruk av søkevinkler fra nå skulle inngå i NRKH sine kurs for skredledere og mannskaper (Drammen Tidende Buskeruds Blad, 1980). Søkevinkler var med under NRKH sitt skredlederkurs på Finse i 1979 og 1980, samt i Ørsta i 1980 (Bergens tidende, 1979; Aftenposten, 1980; Bergens tidende, 1980). I NRK-programmet *Norge rundt*, 26. mars 1982, var vignetten: «Tru det eller ei, med ønskekvist er det mulig å finne folk i ras». Der ble søkevinklene omtalt som en videreutvikling av ønskekvisten. Endrestøl demonstrerte søk med søkevinkler, men understreket at de kun var et supplement til de langt mer effektive lavinehundene (NRK, 1982). Endrestøl og boka *Snø-Skred* ble brukt som referanse av flere som tidlig på 1980-tallet var generelt opptatt av søk (Winje, 1983), ikke minst av forfattere tilknyttet friluftslivsutdanningene på Norges Idrettshøgskole. I boka *Ut i naturen, friluftaktiviteter*, omtalte Sigmund Haugsjå både ønskekvist og «den mer moderne versjonen av ønskekvist», søkevinkler, som aktuelle ved søk i snøskred. Der understrekes det at «mange har vanskelig for å tro på dette», men at det «er forbløffende hvordan det virker for enkelte» (Haugsjå, 1981, s. 57).

I 1982 hevdet Olav Himle fra NRKH at det var dokumentert, gjennom internasjonal forskning, at søkevinklene virket og at det ikke var noe mystisk eller overnaturlig ved dem. De fungerte angivelig som antenner – det var altså mennesket som reagerte. Det samme hevdet Faarlund under et seminar i 1984. Diskusjonen om de virket eller ikke hadde helt forstummet ifølge Himle (Riple, 1982; Aftenposten, 1984). Etter å ha «overvunnet» en viss motstand fra organisasjonen Norske Lavinehunder skal søkevinklene ha blitt tatt mer og mer i bruk av NRKH (Bergens tidende, 1986b). Også i *Mestre Fjellet* fra 1983 finner vi flere artikler om søkevinkler. En av artikkelforfatterne, Ola Einang, hevdet i artikkelen *Metoder for søk i skred* at: «Det som ligger nærmest opp mot det ideelle, er søkevinkler eller søkekvist, men da må dette hjelpemiddelet taes alvorlig, og bli noe mer enn en selskapslek for å finne 50-øringer under gulvteppet» (Einang, 1983a, s. 10). Det at søkevinkler var billige, lette og lite plasskrevende i sekken gjorde at de, forutsatt opplæring og trening, sammen med lavinehund, var det søkemiddelet som «lå nærmest opp mot idealet» (ibid, s. 11). Dette hevdet Einang også i *Røde Kors magasin nr. 2, 1983* (Einang, 1983b). Einang anbefalte søkevinkler som det ideelle til tross for at det var utviklet operative, elektroniske sender/mottaker-sett i USA i 1970 (SKADI), første gang tatt i bruk i forbindelse med redning i Canada i 1972, samt RECCO brikken som var lansert i 1975. RECCO er en brikke som reflekterer elektroniske signaler fra en søkeenhet (ibid; Carlstrøm, 1994, s. 141).

Skepsisen mot slike elektroniske søkemidler ser imidlertid ut til å ha stått sterkt i blant annet NRKH midt på 1980-tallet. I *Røde Kors magasin nr. 1 1984* advarte landsrådformann i NRKH mot tekniske skredsøkemidler (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1984a, s. 12). En nærmere begrunnelse for denne tilnærmingen finner vi i samme magasin, i artikkelen *Hvorfor motstand mot tekniske søkemidler?* Denne artikkelen er først og fremst et forsvarsskrift for NRKH sin posisjon, hvor motstanden mot tekniske hjelpemidler ble begrunnet med at man ønsket å prioritere søkemidler som gjorde at man kunne finne alle, uavhengig av om de var utstyrt med ett spesielt merke. Det ble også hevdet at markedsføringen av tekniske søkemidler ikke stod i forhold til den sikkerheten søkemiddelet gav (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1984c, s. 38).

I *Mestre Fjellet* (1983), i artikkelen *Søk i snøskred med søkevinkler – mønster for vegledning*, hevdet redaktøren selv, Faarlund, at; «[...] søk i snøskred med søkevinkler er aktuelt både i kameratredning og ved den organiserte fjellredningstjenestens aksjoner» (Faarlund, 1983, s. 13). I artikkelen skisseres det et kursopplegg hvor første kurskveld blant annet ble brukt til at deltakerne lagde sine egne søkevinkler. Det ble ellers vist til at kurset skulle innledes med; «[...] et kort oversyn over Norges Røde Kors Hjelpekorps Skredkomiteen, senere Fjellredningskomiteens utviklingsarbeid med søkevinklene» (ibid), noe som tyder på at bruken av søkevinkler var godt forankret i NRKH på denne tiden.

I 1984 hevdet det, i *Bergens tidende*, at for første gang var noen funnet under snø ved hjelp av søkevinkler. To tyske savnede ungdommer ble funnet frosset i hjel i en snøhule på Finse, angivelig ved bruk av søkevinkler (Riple, 1984). Innvendinger mot hvor reelt dette søkevinkel-funnet egentlig var er fremsatt i ettertid, hvor det er bemerket at det stakk opp ski bare 1,5 meter fra funnstedet, noe som gjorde søkeområdet svært avgrenset (Kristensen & Hestnes, 1986). Funnet av de to tyskerne gav trolig ny giv til metoden. Søkevinkler var eksempelvis i bruk i skarpe skred-søkeoppdrag (Bergens tidende, 1984), og under skredseminar som for eksempel Nordre Land Hjelpekorps arrangertete i 1984 (Aftenposten, 1984). Samme år hevdet Faarlund at søkekvist og søkevinkler oppfylte *alle* IKARs krav til et skredsøkemiddel (Faarlund, 1984, s. 20). Og søkekvist presenteres som; «[...] et fast innslag i vinterberedskapen til Røde Kors», under overskriften *Ønskekvist redder liv*, i Stavanger Aftenblad (Svorn, 1984).

Bruken av søkevinkler spredte seg også til Sverige, gjennom forbindelsen det vi kan kalle «Faarlund-kretsen» hadde til den svenske Argaladei, en forening for natur- og friluftslivsinteresserte som arbeider for et ressursbevarende samfunn. I boka *Mera Ute* anbefales skredvinkler som et utmerket hjelpemiddel. Forfatterne legger til at: «Det låter som en skämt man är det inte: Norrmännen har utvecklat en metod [...]» (Tordsson & Isberg, 1984, s. 86). Mye av teksten og påstandene kjenner man igjen fra Faarlunds tekster referert til ovenfor. Det vises til NRKH og det hevdet at lavinehund-førere i Sveits bruker metoden, samt at IKAR skal ha anbefalt den (ibid).

Faarlund sitt arbeid med å fremme metoden ovenfor IKAR fortsatte, og søkevinkler ble demonstrert på IKAR konferansen i Flåm 1985 (IKAR, 1998). NRKH sentralt anbefalte bruk av søkevinkler og det ble betraktet som et av de viktigste norske bidragene til fjellsikkerhet (Manne, 1986b). I mai 1984 ble «Norsk Forening For Naturlige Søkemetoder» etablert, med Rolf Solheim som leder for foreningens interimsstyre (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1986, s. 13). Foreningen hadde vel og merke en nokså lokal tilknytning, i all hovedsak til Hallingdal (Manne 1987a). Utover NRKH tok Norsk Folkehjelp og det norske Forsvaret også inn søkevinkler som anerkjent metode for søk etter skredtatte (Manne, 1987b; Kværnes, 1987). Det gjorde også Norges KFUK-KFUM-speidere, som hadde med et avsnitt om søkevinkler i sin *Grunnbok i vinterspeiding*, inntil 1987 utgaven (Johannesen & Danielsen, 1987, s. 2). I tillegg holdt Norsk Alpincenter a.s./Norges Høgskole søkevinkel-kurs, både eksternt og for egne kandidater (Gjersvik, 1984, s. 17). Blant de som mottok opplæring her var kandidater fra Hærens Krigsskole.

Søkevinklene i forsvaret og i universitet/høgskole-sektoren

I desember 1986 var bruk av søkevinkler med i Hærens reglement for skred- og skredredning (Manne, 1987b). Søkevinkler var også fysisk med i «fjellredningssatsene» under Vassdalsulykken i 1986, hvor 16 soldater omkom på militærøvelse (Norges Offentlige Utredninger, 1986, s. 74). Og ifølge Cand. Real. Steinar Bakkehøi, fra «Skredgruppa» til Norges Geoteknisk Institutt (NGI), ble søkevinkler brukt i søket etter de savnede soldatene.

Bakkehøi skal selv ha vært til stede og observert det hele. En kaptein, som hadde søkevinkler i ryggsekken, tok på eget initiativ søkevinklene i bruk. Han hadde fått opplæring i bruken fra Hærens Krigsskole sine kurs i regi av Norsk Alpincenter a.s./Norges Høgfjellscole i Hemsedal i 1980. Han skal ha fått ca. 30 utslag. 20 av disse skal ha vært på feil sted. En av de omkomne skal imidlertid ha blitt funnet, angivelig med viserutslag fra søkevinklene (Manne, 1986b, s. 44; Manne, 1987a).

Foranledningen til at også Hæren hadde tatt i bruk søkevinkelmetoden var at deler av Hærens Krigsskole sin vinter trening foregikk i regi av Norsk Alpincenter a.s./Norges Høgfjellscole, med Faarlund som veileder. Dette er et eksempel på hvordan et relativt lite miljø kan få stor innflytelse på større organisasjoner. Rolf Manne, professor ved kjemisk institutt, Universitetet i Bergen, gjør et poeng av at Norsk Alpincenter a.s./Norges Høgfjellscole strengt tatt «bare» var et privat fortakende; «[...] som i praksis består av en person, siv.ing. Nils Faarlund, som driver kursvirksomhet om friluftsliv sammen med sin kone og midlertidig engasjerte medhjelpere» (Manne, 1987b). Et annet sted kaller Manne dette miljøet kort og godt for «kretsen omkring Faarlund» (Manne, 1986b). Alle feilutslagene i forbindelse med søkevinkel-søket i Vassdalen ble av Faarlund, før identiteten til kapteinen var allment kjent, forklart med at vedkommende ikke kjente metoden godt nok. Senere hevdet Faarlund at det også var for mye vind til at søket fungerte hensiktsmessig. Begge deler skal senere ha blitt tilbakevist av kapteinen og andre som var tilstede under redningsarbeidet (Kværnes 1987; Manne 1987a).

Søkevinkler var også en del av undervisningen på de første friluftslivsutdanningene, både ved Norges Idrettshøgskole og senere Telemark Distriktshøgskoleⁱⁱⁱ (fra 1982). Søkevinkler omtales som en søkemetode som «er verd å forsøke» i boka *I skog og mark*, med forfattere fra Norges Idrettshøgskole (Hauge, Haugsjå, & Breivik, 1987, s. 89). Bjørn Tordsson, en av forfatterne av den svenske boka *Mera Ute*, underviste på friluftslivsstudiene ved Telemark Distriktshøgskole i denne perioden. Faarlund underviste ved begge institusjonene på 1970- og 1980-tallet, og underviserne på disse to institusjonene kan sies å ha vært nært knyttet til Faarlund-kretsen.^{iv} Når vi ser hvilken innflytelse Faarlund-kretsen hadde innenfor Forsvaret, NRKH, Norsk Folkehjelp, KFUK-KFUM-speiderne, samt friluftslivsutdanningene ved Norges Idrettshøgskole og Telemark Distriktshøgskole m.fl., i spørsmålet om søkevinkler, korresponderer dette med funn gjort i artikkelen *Sikkerhetsdiskursen i norsk friluftsliv og fjellsport* (Horgen, 2017). Der vises det nettopp til Norsk Alpincenter a.s./Norges Høgfjellscole som en betydelig makt-utøver innenfor friluftsliv-sikkerhets-feltet, som i flere sammenhenger fikk gjennomslag for sine tanker og ideer på nasjonalt plan, blant annet gjennom etableringer av institusjoner som gir et skinn av å være nettopp *nasjonale*, som *Norges Høgfjellscole*, den *norske metode*, *norsk klatreskikk*, *Norsk forening for klatrerførere*, *Norske Tindevegledere* etc. (Ibid, s. 474).

Idegrunlaget for bruken av søkevinkler

Som nevnt innledningsvis har vi plassert kontroversen rundt søkevinklene innenfor en historisk utvikling med et før og et etter, i en prosess med «avfortrylling» (eng: disenchantment), et begrep hentet fra Max Weber (tysk: Entzauberung). Med avfortrylling mener Weber den kulturell rasjonalisering og devaluering av trosforestillinger man finner i moderne, sekulære samfunn. Prosessen med avfortrylling er orientert mot det rasjonelle i opposisjon til det tradisjonelle, hvor vitenskapelig forståelse verdsettes høyere enn tro (Weber, 1964; Jenkins, 2000). Hittil har vi sett på situasjonen i forkant av selve «avfortryllingen». For å forstå Faarlund-kretsens engasjement for søkevinkler må vi se nærmere på dette miljøets idegrunnlag. Leirhaug, Haukeland & Faarlund (2019) viser til at Faarlunds egen fortelling om «vegledning i friluftsliv»; «[...] er gjennomgående en kamp mot naturvitenskapens tenkemåte» (Leirhaug, Haukeland, & Faarlund, 2019, s. 23). Det kan hevdes at Faarlund på 1970-tallet konstruerte en fortelling om friluftsliv, nettopp som en protest mot naturvitenskapenes regeltenkning og objektivisering, der nærhet og samspill med naturen var å foretrekke (ibid, s. 25). Denne skepsisen til naturvitenskapenes tenkemåte lå for eksempel trolig til grunn for motstanden mot moderne, elektroniske skred-søkemetoder, noe som igjen førte til en søken etter mer «naturlige» metoder. Faarlund var for eksempel styremedlem i «Norsk forening for naturlige søkemetoder» på denne tiden (Manne, 1987b).

Bakgrunnen for å søke «det naturlige», hvor mennesket selv søker med søkevinkler som «antenner», var trolig en kulturell forestilling om at det som er naturlig automatisk er bra, godt eller moralsk riktig. I denne «før»-perioden hevder vi at «det naturlige» fungerte som en legitimerende instans som man hentet moralsk autoritet ifra.

Slike kulturelle forestillinger er omtalt hos sosiologen Pierre Bourdieu. Han hevder at gjennom ordet «naturlig» dannes det en «hellig kulturelle sfære» (Bourdieu, 1995, s. 53). Denne typen forestillinger er avvist som «den naturalistiske feilslutning» (naturalistic fallacie) av den britiske moralfilosofen George E. Moore (Pinker, 2016, s. 150). På 1990-tallet kritiserte Dr. philos. Ole Martin Høystad (1994, s. 32) det han kalte «friluftslivsrørsla», nettopp for å gjøre naturen til moralsk norm for sitt levevis. En norm som, ifølge Høystad (1994, s. 31), avstedkom «komiske utvekster», som «treski fremfor glassfiberski» og «ull fremfor syntetisk», innenfor «vegledertradisjonen» på 1970-tallet. Slik vi ser det er vegledertradisjonen og Faarlund-kretsen uadskillelige, og mens slagordet «treski fremfor glassfiberski» kan fremstå som harmløst, forholder det seg annerledes med søkekviser og søkevinkler. Etter at elektroniske søkemidler hadde blitt utviklet kunne «søkekvist fremfor elektronisk søkemiddel» bety forskjell på liv og død.

Noe som er med på å forsterke bildet av at vi her har med en naturalistisk feilslutning å gjøre er Faarlund-kretsens vedvarende aversjon mot teknologiske hjelpemidler, som vi også finner igjen i boka *Snø, snøskred og redningstjeneste* fra 1992, med Faarlund som en av forfatterne (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1992). I boka kritiseres tekniske søkemidler, i motsetning til naturlige søkemidler. «Ikke alt nytt er godt, og ikke alt godt er nytt», hevdes det. Nytt utstyr avvises ikke kategorisk, men: «Krav til nytt utstyr må det imidlertid være fjellredningstjenesten som må utforme. Senere må folk med den nødvendige erfaringen undersøke brukbarheten av nytt utstyr» (ibid, s. 93).

Det synes som et paradoks at sivilingeniøren Faarlund, utdannet på Norges Tekniske Høgskole (NTH), i Trondheim, i 1950-årene (Sookermy & Eriksen, 2007), skulle være så skeptisk til naturvitenskapene. Man skulle kanskje tro at Faarlund, gjennom sin utdanning fra NTH, allerede var «avfortryllet» og demytologisert. Hans ståsted i søkevinkelsaken tyder imidlertid på det motsatte.

Paradokset forsterkes av Faarlunds hyppige referanser til naturvitenskapene, og til å bruke et naturvitenskapelig språk i situasjoner hvor han anså det som formålstjenlig, noe som nettopp skulle tyde på at han var «et barn av moderniteten». Han skriver for eksempel at den som skulle gå i dybden i teorien bak søkevinklenes virkning måtte være forberedt på; «[...] å arbeide seg frem til dagens forskningsfront i fysikk [...]» (Faarlund, 1983, s. 15). Den forenklete forklaringen tok utgangspunkt i ladninger på jordoverflaten, kalt «jordfeltet». Et menneskes «kroppsfelt» skulle gi en kraftig endring i «jordfeltet», for eksempel hvis et menneske lå begravet under snø. Slike endringer skulle kunne påvises ved viserutslag, med søkekvist eller søkevinkel, på steder med «maksimal feltforandring» (ibid). Det var imidlertid ikke nødvendig å gå omveien om å forstå fysikken, fordi: «Den praktiske fremgangsmåten kan læres og mestres uten noen form for fysikkunnskaper» (ibid, s. 15).

Det vi ser av sitatene ovenfor er at Faarlund, til tross for sin dype skepsis mot naturvitenskapene, forsøkte å vitenskapelig-gjøre viserutslagene, kanskje for å gi det som egentlig manglet vitenskapelig gyldighet et skinn av vitenskap. Leirhaug (2007), er i sin hovedfagsoppgave, *Friluftsliv i Faarlunds tekster*, inne på «det besnærende» i at Faarlund tyr til naturvitenskapene på den måten. I den sammenheng peker Leirhaug på at Faarlund ett sted har advart mot «[...] alternativer til naturvitenskap som "gjelder dragingen mot det okkulte"» (Leirhaug, 2007, s. 61, 62). Slik fremstår Faarlunds forhold til naturvitenskapene som ambivalent.

I 1986 var Faarlund imidlertid noe mer tilbakeholden med å anvende fysikken som forklaringsmodell på søkevinkelens virkning. Da hadde han trukket konklusjonen at metoden ikke uten videre lot seg utrede; «[...] innenfor konvensjonelt kartesisk paradigme», men at; «ansvarlige fjellredningspraktikere» ikke «[...] kan gi opp en metode som gang på gang har vist sin anvendelighet» (Faarlund, 1986, s. 62). Med adjektivet «kartesisk» viste Faarlund her til utsagn og teorier inspirert av René Descartes filosofi. Dette var en filosofi Faarlund var sterkt kritisk til, med begrunnelse i at Descartes så på mennesket som «hersker over og eier av naturen» (Faarlund, 1974, s. 12). I Faarlunds forståelse er natur, i dette paradigmet, fraskrevet all form for egenverdi, noe han selvsagt tok sterkt avstand fra (Leirhaug, 2007, s. 46). Her finner vi trolig forklaringen på Faarlunds motstand mot å la seg «avfortylle» i spørsmålet rundt søkevinkler. Men la oss nå gå videre til selve «avfortryllingen», som starter med at enkelte begynte å målbære motforestillinger mot bruk av søkevinkler.

Kritikk, vitenskapelig testing og «avfortrylling»

De første spor vi har kommet over av offentlig debatt rundt bruken av søkevinkler i skredsøk i trykte kilder, dukker opp i Den Norske Turistforenings (DNT) magasin *Fjell og Vidde nr. 1/1984*. Der gav Reidar Eriksen uttrykk for overraskelse over at søkevinkler ikke ble nevnt i Eirik Nesse sin artikkel om Recco-systemet i *Fjell og Vidde nr. 4/1983*. Eriksen hevdet at Recco-systemet hadde sine klare begrensinger og at IKAR anerkjente bruk av søkevinkler som den metoden som best egnet seg for kameratredning. Vi ser her et eksempel på at Faarlunds IKAR-påstand gjengis av andre i miljøet. Videre hevdet Eriksen at en veltrent søkevinkelsøker kunne gjennomføre et område på 100 x 100 meter i løpet av 10 minutter (Eriksen, 1984, s. 14). I neste nummer fikk Eriksen tilsvarende fra Steinar Bakkehøi (NGI). Bakkehøi hadde deltatt på flere av NRKH sine søkevinkelseminarer, senest på Haugastøl i 1980 (Manne, 1986b). Under dette søkevinkelseminaret ble det utført kontrollerte forsøk med flere av de som ble hevdet å være Norges mest erfarne søkevinkelsøkere. Bakkehøi hadde da konkludert at viserutslagene var rent tilfeldige, noe han gjorde leserne oppmerksom på (Bakkehøi, 1984, s. 17).

I *Røde Kors magasin nr. 1 1984* ble imidlertid søkevinkler fortsatt beskrevet som interessant også for den organiserte redningstjenesten (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1984b, s. 16). I et intervju med hjelpekorpsmedlem Bodil Einang, som tilhørte Faarlund-kretsen, gjengitt i artikkelen *Søkevinkler er ikke mystiske*, kommer det frem at en gruppe fra to av landets hjelpekorps regelmessig øvde på bruk av søkevinkler (Norges Røde Kors Hjelpekorps, 1984d, s. 44). I avisen *Bergens tidene* 22. mars 1986 ble søkevinkler omtalt som en ny type ønskevist som fungerte nesten like godt som lavinehunder i skredsøk. Det ble vist til at det fantes et stort utenlandsk statistisk materiale som viste søkevinklenes effektivitet. Brukerne som uttrykte sin begeistring for søkevinklens bruk var tilknyttet Hordaland Røde Kors Hjelpekorps (Bergens tidende, 1986a). I samme avis, 25. mars, stilte professor Manne spørsmål ved hjelpekorpsets metoder, under overskriften *Stol ikke på ønskevisten!* (Manne, 1986a).^v I flere innlegg i ukene som fulgte kritiserte kjemiprofessoren; «[...] dette verktøyet, hvis virkemåte ikke er fastslått og som heller ikke ser ut til å være tilstrekkelig utprøvd» (Manne, 1986b).

I et motsvar dagen etter ble noen av Mannes synspunkter imøtegått av hjelpekorpsledelsen i Hordaland Røde Kors Hjelpekorps (Bergens tidende, 1986b), uten at det la noen demper på Mannes innvendinger. I kronikken *Søkevinklens og Norges Røde Kors*, 21. april, gikk Manne enda lengre i sin kritikk. Bakgrunnen for dette var at han var blitt oppmerksom på at bruken av søkevinkler ikke bare var en lokal praksis, men at bruken var forankret i NRKH sentralt: «Dette gjør at jeg i dag konstaterer at situasjonen er mye mer alvorlig enn jeg først trodde, og at en mer detaljert granskning er på sin plass. Det som står på spill, er troverdigheten til Norges Røde Kors, ikke ledelsen for et enkelt hjelpekorps» (Manne, 1986b). Mannes artikkel ble imøtegått av Faarlund i samme avis 30. april og av forsker Sverre Øksnes 17. juni (Faarlund, 1986; Øksnes, 1986). Øksnes gikk inn i en diskusjon rundt forskningen på området og forsøkte å diskreditere Manne ved å si; «[...] at han har drevet skrivebordsarbeid over fenomenet i fire måneder allerede». Diskusjonen mellom Manne og Øksnes mfl. fortsatte i *Bergens tidende*, uten at de kom til noen enighet (Manne, 1986e; Gogstad, 1986; Yri, 1986).^{vi}

Faarlund minnet også om at Mannes; «[...] skrivebord står langt fra fjellet». Det at Manne var akademiker (og i tillegg svensk), ble brukt mot ham (Pers. med. Krister Kristensen, 2021). Faarlund viste videre til Skredkomiteens vellykkede demonstrasjon av ønskevistmetoden under snøskredsymposiet i Italia i 1975, der metoden vant «full tilslutning». Og han viste til at IKAR gikk inn for søkevinklens bruk fra samme år. Det var ellers i møtet med kritikken fra Manne at Faarlund erkjente at søkevinkelmetoden ikke lot seg utrede; «innenfor konvensjonelt kartesisk paradigme» (Faarlund, 1986).

IKAR tilbakeviste at metoden var internasjonalt anerkjent

Fra bak sitt skrivebord gjorde så Manne sine egne undersøkelser og fant ut at IKAR, tvert imot hva Faarlund hevdet, hadde avvist metoden i 1975, og kun tatt den norske demonstrasjonen «[...] til etterretning, med et skuldertrekk» (Manne, 1986c). IKAR hadde med andre ord aldri uttalt seg offisielt om metoden. Dette bekreftes av NGIs interne rapport fra årsmøtet i IKAR i 1986 (Kristensen & Hestnes, 1986, s. 5). I rapporten kommer det ellers frem at det norske søkevinkel-initiativet ble høytlytt diskutert under årsmøtet. Temperaturen blant delegatene illustreres av beskrivelser av en sal i opprør, samt trusler om mistillitsforslag i flere retninger.

I debatten hevdet Faarlund at det i Norge var gjort mer enn 100 forsøk som viste at metoden virket. Søkevinklene inngikk ikke minst i Faarlunds argumentasjon for en helhetlig og balansert redningstjeneste. På vegne av NRKH framla Faarlund et resolusjonsforslag til fordel for bruk av søkevinkler, som blir avvist av delegatene. I stedet ble følgende offisielle IKAR-uttalelse vedtatt: «Så lenge det ikke finnes innvendingsfrie bevis om egenskapene resp. fortrinnene til søkevinklene i forhold til kjente og i dag anvendte metoder, må søkevinklene resp. ønskevisten ikke brukes på bekostning av disse» (Kristensen & Hestnes, 1986, s. 1).

Den metoden IKAR først og fremst hadde anbefalt til kameratredning var elektroniske søkemidler etter sender/mottaker-prinsippet. Direktøren for det sveitsiske lavineforskningsinstituttet i Davos avviste også at det foregikk forskning på søkevinkler der. Delegater fra andre land gav uttrykk for at hele historien om søkevinkler var pinlig for Norge, og var rystet over opplæringen som foregikk i NRKH, samt at det norske Forsvaret hadde gått god for metoden. Det ble også uttrykt forargelse over at IKARs navn var blitt brukt til inntekt for metoden i Norge (Kristensen & Hestnes, 1986, s. 13, 14). Også fra Sverige kom det, i 1988, stikk mot NRKH. I bladet *Folkevett*, ble NRKHs bruk av søkevinkler framstilt nærmest som en «norske-vits» (Söderström, 1988).

Manne refererte videre til det vitenskapelige tidsskriftet *Nature* som viste til en rekke undersøkelser av bruk av ønskevister, som forklarte viserutslag som resultat av; «[...] regulære sanseintrykk, forventningseffekter og tilfeldigheter» (Manne, 1986c). Han poengterer at elektriske feltforandringer, som bruken av ønskevist/søkevinkel bygger på teoretisk, kan måles, men ikke som signaler gjennom snø med kvist eller søkevinkler. Manne avsluttet sitt avisinnlegg med å beklage at; «[...] Norges Røde Kors Hjelpekorps, som eneste organisasjon i IKAR, fortsatt holder fast ved denne metoden» (Manne, 1986c). Han pekte også på at hverken politi eller NGI aksepterte bruk av søkevinkler (Manne, 1986d).

Metoden utfordres i forsvaret

I tillegg til å engasjere seg i form av avisartikler, sendte Manne brev til Forsvarssjefen, med kritikk av Hærens bruk av søkevinkler til skredredning. Da dette ikke førte til endring, tok Manne kontakt med magasinet *Forsvarets forum*. En vernepliktig journalist skrev artikkelen *Søkevinkler i redningsarbeidet: Ubrukelig som hjelpemiddel?* Der kom Manne til orde og hevdet at: «De som er ansvarlige for opplæringen i skredsikkerhet i Forsvaret viser et skandaløst lettsinn ved å tillate opplæring i metoden [...]» (Kværnes, 1987, s. 11). Major Gunnar Hugo Jensen, ved Forsvarets utdanningskontor, ble konfrontert med den manglende vitenskapelige argumentasjonen for bruk av søkevinkler, påpekt av Manne. Jensen avviste dette med at Forsvaret brukte søkevinkler som ett av tre hjelpemidler, og at saken var for alvorlig til at man kunne støtte seg på; «[...] opplysninger fra en enkelt person». Faarlund fikk også komme til orde, tydelig irritert over Mannes kritiske spørsmål: «Nå kan Manne holde kjeft [...] Han vet ikke hva han snakker om» (ibid). Per Ola Apalnes, kaptein og adjutant for Generalinspektøren i Hæren, var imidlertid skeptisk til søkevinklene. Han hadde fått opplæring i bruk av søkevinkler av Faarlund mens han gikk på Hærens Krigsskole. Han uttalte at å tro på søkevinkler var «som å tro på Gud» (ibid). Ifølge Manne ble dette oppslaget i *Forsvarets forum* et vendepunkt som førte til at forsvarsledelsen beordret utprøving av søkevinkelmetoden, med utenforstående sakkyndige til stede (Manne, 1989; 1990; 2005, s. 47).

Vitenskapelig testing

Begynnelsen på den relativt lange veien mot slutten for bruk av søkevinkler i skredøk i Norge fant sted i mai 1987, på Hjerkinnskytefelt på Dovrefjell. Da ble det gjennomført to standardiserte og kontrollerte forsøk med søkevinkler i snø, i regi av Hærens Skyte- og Vinterskole for Infanteriet. NRKH stilte med tre erfarne søkevinkelsøkere, to av dem med hele 12 års erfaring. I tillegg søkte to soldatlag som hadde fått noen timers opplæring av Faarlund. Bakkehøi representerte NGI og Manne representerte Universitetet i Bergen, begge som utenforstående, sakkyndige observatører. Det er betegnende for den store innflytelsen Faarlund-kretsen hadde på «friluftslivsmiljøet» på denne tiden, at det måtte eksterne fagpersoner til for å få metoden vitenskapelig etterprøvd.

Forventningen fra de som hadde tiltro til metoden var en treffprosent på 80-90 %. Slik gikk det ikke. Ifølge Manne kunne alt som ble registrert forklares ut fra tilfeldigheten. For å illustrere, ble det i forsøk nr. to registrert 24 viserutslag. Alle var bommer, og «ekspertene» bommet like grovt som soldatene.

Bakkehøi har senere uttalt at leterne i gjennomsnitt bommet med 19 meter og den som kom nærmest var fem meter unna den nedgravde personen. Resultatet var litt dårligere enn om de skulle gravd på måfå ifølge Bakkehøi. Konklusjonen fra Skyte- og Vinterskolen for Infanteriet var at søkevinkelmetoden ikke var brukbar, og at bruk og opplæring i Hæren måtte stoppes. Hærens reglement for skred og skredredning ble som følge av dette trukket tilbake for revisjon (Manne, 1987a; 1987b; 2005; Toppe, 2013a; Aftenposten, 1988a; 1988b).

Utfasingen av søkevinklene

I Forsvarets reglement for 1987 står det om søkevinkler at: «Det er hevdet at de kan nyttes ved søk etter personer tatt av snøskred. Etter prøver med søkevinkler er man kommet frem til at metoden er så usikker at den ikke bør benyttes før den kan gi et brukbart resultat» (Forsvarets Overkommando/Hærstaben, 1987). Forsvaret hadde altså lagt bruken på is, men ikke helt gitt opp håpet. I et brev fra Forsvarsdepartementet til Forsvarskomiteen datert 19. februar 1988 (Stortinget, 1988, s. 455) viser man imidlertid til at usikkerheten med søkevinkelmetoden «er uakseptabel stor», og i reglementet for 1992 er alt om søkevinkler fjernet (Forsvarets Overkommando/Hærstaben, 1992).

Av de frivillige organisasjonene var Norges KFUK-KFUM-speiderne først ute med å ta konsekvensene av Hjerkinundersøkelsen. I forordet til 1987-utgaven av boka *Friluftsliv i vinterfjellet. Grunnbok i vinterspeiding*, skriver forfatterne at: «Avsnittet om søkevinkler i skredkapittelet er tatt ut fordi metoden for øyeblikket (1987) er sterkt omdiskutert» (Johannesen & Danielsen, 1987, s. 2). NRKH var imidlertid ikke like raske som Hæren og KFUK-KFUM-speiderne til å konkludere med at søkevinkler var et blindspor. Manne (1987b) peker på at det trolig satt langt inne for organisasjonen å endre praksis siden søkevinkelmetoden hadde vært; «[...] en hjertesak for en rekke sentrale personer i Norges Røde Kors Hjelpekorps, især Nils Faarlund» (Manne, 1987b). Et underliggende perspektiv som heller ikke kan utelukkes er det økonomiske. To sentrale personer som argumenterte sterkt for søkevinkler, Endrestøl og Faarlund, hadde begge økonomiske interesser i feltet. Endrestøl som eier av TREFF, som solgte søkestenger og søkevinkler. Faarlund, som eier av Norsk Alpincenter a.s./Norges Høgfjellsskole som drev kursvirksomhet for grupper, organisasjoner og Hærens Krigsskole i bruk av søkevinkler. I november 1987 tok NRKH «en tenkepause» og fjernet søkevinklene «midlertidig» fra opplæringsprogrammene. Sentralstyret i organisasjonen skal ha vedtatt å kutte ut søkevinklene etter 1987, men organisasjonen fortsatte likevel å bruke dem (Manne 2005; Toppe, 2013b). I 1991 skrev eksempelvis Røde Kors, i sin veiledningen om snøskred, at det uheldigvis først i 1990 forelå holdbar dokumentasjon på at naturlige søkemetoder lot seg bekrefte som naturvitenskapelig fenomen. Dette var, i følge Manne, imidlertid forskning som var blitt gjort ved Universitetet i München av «to ønskekivisttroende fysikere». Angivelig fant disse at det fantes noen få personer «med genuine ønskekvistevner», men i all hovedsak konkluderte rapporten at ønskekvistgjengere ikke presterte bedre enn tilfeldigheten. Funnet, av de få med speiselle evner, ble av skeptikere tilbakevist som et resultat av valg av statistisk metode (Manne, 2005, s. 48).

Under Snøskredkonferansen i 1994 kom spørsmålet om søkevinkler opp, i etterkant av Odd Kuløys innlegg *Bruk av hund ved snøskredredning*. Ulf Valstad spurte om statusen «til det som var på vei til å bli en tradisjonell søkemetode», søkevinklene, som angivelig virket i søket i «Engeset-skredet i 1979». Noen videre samtale rundt bruk av søkevinkler ble det imidlertid ikke under konferansen. Ordstyrer, Ola Einang, avrundet spørsmålrunden med følgende uttalelse: «Jeg tør ikke ta opp den diskusjonen her, for da blir vi ikke ferdig før på søndag, om en uke» (Kulø, 1994, s. 172). Dette tyder på at spørsmålet rundt søkevinkler fortsatt var kontroversielt og at det både hadde sine tilhengere og motstandere i det skredfaglige miljøet.

Et intervju med daværende visepresident i Norges Røde Kors, Oddmund Røys, i *Sunnmørsposten*, 23. desember 1995, bekrefter at søkevinklene fortsatt hadde sine tilhengere høyt oppe i hierarkiet i norsk redningstjeneste: «Når ein har den rette treninga, så har det vist seg at det går an å finne folk nedgravd i skred med søkevinklar» (Manne, 2005, s. 49). Røys tok her et oppgjør med professor Manne som han mente var bombastisk og manglet kunnskap (Toppe, 2013b). Dette tyder på av avmytologiseringen ikke er total. Her kan det tilføyes at Webers teori om avmytologisering er omdiskutert og kritisert for å være overforenklet, da det fremdeles eksisterer mange former for tro på magi og mystikk i det vestlige samfunnet selv etter hans påståtte avmytologisering (Jenkins 2000). Dette synes lenge å ha vært tilfellet også når det gjelder bruken av søkekviser i skredredning.

I 1996 skrev imidlertid daværende president i Norges Røde Kors, Astrid Nøklebye Heiberg, et brev, blant annet til Forsvaret, der hun uttalte at søkevinkler ikke lenger skulle brukes i Røde Kors: «Søkevinkler er verken anbefalt eller godkjent som søkemiddel i skredulykker av Røde Kors. Det drives ikke opplæring i bruken av slike søkemidler i organisasjonens regi» (Toppe, 2013b).

Tre år senere, i 1998, skal likevel søkevinkler ha vært brukt av røde Kors-mannskaper under søk etter en savnet i Oppdal, Sør-Trøndelag, uten positivt resultat^{vii} (Manne 2005; Toppe, 2013b). I et innslag fra *TV 2 Nyhetene*, 6. mars 1998, demonstrerer Roger Gussiås, leder av Oppdal Røde Kors, hvordan søkevinklene etter sigende fungerte (Toppe, 2013b). I *Adressavisen* samme år forsvarte Røde Kors-ledelsen bruken av søkevinklene med henvisning til «faglig uenighet om metoden». På lederplass konkluderte imidlertid avisen at: «Røde Kors og offentlige etater som politi og lensmenn bør [...] ikke kaste bort tid og ressurser på metoder som baserer seg på overtro» (Manne, 2005, s. 49). Som en kuriositet kan det nevnes at «Norsk Kvistgjengerforeningen» ble stiftet i 1999. Foreningen selger fortsatt søkevinkler, men kopler ikke bruk av disse direkte opp til søk etter mennesker i skred (Norsk Kvistgjengerforening, 2021).

Ser vi til rednings-litteraturen hevdes både søkekvist (f.eks. en kleshenger) og søkevinkler å være i bruk rundt midten av 1990-tallet, i boka *Friluftsliv året rundt : håndbok med praktiske tips og gode råd*. Det utdypes at en til to av ti får utslag med ønskekvist, og at hele sju av ti får utslag med søkevinkler (Kristiansen, 1996, s. 377). Mer oppsiktsvekkende er det kanskje at opplysningene også er med i 2003 utgaven av boka (Kristiansen, 2003, s. 377). I boka *Fjellklatring* av Jon Gangdal, også den fra rundt midten av 1990-tallet, tas det noe mer forbehold. Der anbefales elektroniske sender/mottakere, mens søkevinkler omtales som «en ikke fullt ut pålitelig metode» (Gangdal, 1994, s. 65). Som i tilfellet med Kristiansen (1996; 2003) sine bøker, henger søkevinkel-omtalen likevel igjen i Gangdals reviderte utgaver av *Fjellklatring* både i 1998-, 2004- og 2008-utgaven. (Gangdal, 1998, s. 57; 2004, s. 47; 2008, s. 47). I 2005 konkluderte Manne, etter å ha engasjert seg i saken siden begynnelsen på 1980-tallet, at de faglig ansvarlige for fjellredningsmetoder i NRKH; «[...] nå blankt avviser søkevinklene». Han var imidlertid fortsatt usikker på hvor en del av organisasjonens tillitsvalgte stod i saken (Manne, 2005, s. 49). Mannes usikkerhet viste seg berettiget noen år senere. I en artikkel i Røde Kors magasinet *Hjelpekorps*, desember 2012, skrev landsrådsleder Roald Sæterdal om Hjelpekorpsets 80-årige historie. Der frekommer det at Hjelpekorpsset fremdeles reservert seg mot elektroniske hjelpemidler, og søkevinkler ble omtalt som et nyttig hjelpemiddel for å finne folk som er tatt av skred (Toppe, 2013a). Sæterdal kritiserte for øvrig professor Manne, for å ha «ødelagt for Røde Kors», etter forsøket på Hjerkin i 1987. «Vi måtte rett og slett gi helt opp», skriver Sæterdal (Toppe, 2013b).

Konfrontert med Sæterdals artikkel uttalte lederen i Nasjonal Beredskap og Hjelpekorps i Norges Røde Kors, Lars Atle Skorpen, i 2013, at søkevinklene var plassert på museum. Samtidig la han til at han ikke avviste søkevinkler kategorisk: «I søk etter omkomne, der alt håp er ute, synes jeg det er arrogant å si at de ikke er mulig å bruke» (Toppe, 2013a). Den 9. januar 2013 kommenterte Norges Røde Kors artikkelen til Sæterdal på nettstedet sitt. Albert Lunde, faglig leder i ressursgruppe skred, begravde da (trolig?) søkevinklene for godt: «Det skal være klinkende klart at søkevinkler til bruk i søk i skred hører historien til, det er useriøst, og Røde Kors Hjelpekorps forholder seg til vitenskapelige, veldokumenterte metoder i sitt arbeid for å søke etter savnede personer» (Toppe, 2013b). Roger Gussiås, som fremdeles var leder av Oppdal Røde Kors, uttrykte likevel fortsatt tro på søkevinkler i 2013: «De fungerer jo» hevdet Gussiås i et intervju med *TV 2* 11. januar 2013. Konfrontert med uttalelsen til Albert Lunde sa Gussiås at han likevel vil bruke søkevinkler igjen: «Jeg har gått på kurs der vi grov folk ned, og vi fant dem jo. De fungerer», hevdet han (Toppe, 2013b).

Til Gussiås sine uttalelser kommenterte Albert Lunde: «Vi kan aldri utelukke at det ikke finnes en og annen Røde Kors-mann med søkevinkler i sekken [...]. Røde Kors er en organisasjon med flere tusen frivillige medlemmer, og vi kan ikke gå inn i hodet på dem alle sammen». Lunde forsikret at søkevinkler ikke vil bli brukt, uansett hva enkeltpersoner i hjelpekorpsene måtte mene: «Kommer noen dragende med søkevinkler under en aksjon vil han bli kontant avvist av skadestedsleder» (Toppe, 2013b).

Konklusjon

Bruken av søkevinkler kom gradvis inn i norsk redningstjeneste fra og med 1970-tallet, på initiativ fra medlemmene i NRKH sin Skredkomite. I særlig grad var Nils Faarlund og Syvert Endrestøl pådrivere. Disse var sentrale i Faarlund-kretsen, en betegnelse på et miljø tilknyttet Norsk Alpincenter a.s./Norges Høgfjellscole. Dette miljøet fikk relativt raskt stor innflytelse gjennom flere institusjoner, publikasjonskanaler og kurstilbydere, som medførte at søkekvis- /søkevinkel-metoden fikk fotfeste i sentrale institusjoner som for eksempel NRKH, Forsvaret/Hærens Krigsscole, Norsk Folkehjelp, Norges KFUK-KFUM-speiderne, Norges Idrettshøgskole og Telemark Distriktshøgskole.

Bruken av søkevinkler ble, ut ifra et praktisk ståsted, legitimert ved at de var billige, lette og lite plasskrevende i sekken. Mye tyder også på at Faarlund-kretsens søken etter mer «naturlige» metoder, forankret i ideer om å gjøre naturen til norm for måten å leve på, var en viktig ideologisk legitimering. Til grunn for dette lå trolig forestillinger om at det som er naturlig, automatisk er bra, godt eller moralsk riktig.

Søkevinkler har trolig vært i bruk i norsk redningstjeneste inntil slutten av 1990-tallet. De er også beskrevet som anvendelige i flere kilder et godt stykke ut på 2000-tallet, og det kan ikke utelukkes at søkevinkler har vært brukt også i senere tid. Utfasingen av bruken av søkevinklene startet imidlertid med kritikk og debatt rundt praksisen allerede under første halvdel av 1980-tallet. «Døds-støtet» for praksisen ble to standardiserte og kontrollerte forsøk med søkevinkler, på initiativ fra professor Manne (UiB), i regi av Hærens Skyte- og Vinterscole for Infanteriet, på Hjerkinnskytefelt på Dovrefjell i mai 1987. Konklusjonen var at søkevinkelmetoden ikke var brukbar, og at bruk og opplæring i Hæren måtte stoppes. De fleste organisasjoner fulgte relativt raskt Hærens eksempel. Mest tilbakeholdne var NRKH. Først i 1996 ble det fra øverste hold i NRKH uttalt at søkevinkler ikke lenger skulle brukes i organisasjonen. Likevel var søkevinkler i bruk av rødekors-mannskaper i 1998, og det kan ikke utelukkes at søkevinkler har vært brukt etter det. Debatt rundt bruken, internt i NRKH, foregikk så sent som i 2013.

I det teoretiske «avfortryllings-perspektivet» kan vi konkludere at bruk av søkekvis og søkevinkler ble legitimert moralsk, som naturlige, inntil prosessen med avfortrylling og demytologisering forvitret den moralske autoriteten. Norsk redningstjeneste beveget seg, gjennom denne prosessen, bort fra en mytisk forklart redningsmetode til helt og holdent å anvende rasjonelle metoder. Den «hellig kulturelle sfære» ble dermed brutt og søkevinkler ble avvist som en naturalistisk feilslutning. Rasjonelle, vitenskapelige metoder ser nå ut til å ligge til grunn for praksisen innenfor norsk redningstjeneste.

Vi anerkjenner Nils Faarlund og hans krets for den generelle innsatsen for å fremme «det enkle friluftslivet» slik det oppsummeres i boka *Friluftsliv. En dannelsesreise* (Faarlund, 2015). Vi anerkjenner også den utrettelige kamp for «en helhetlig og balansert redningstjeneste», hvor satsingen på søkevinkler kan sees på som et uheldig feilskjær i en ellers fornuftig strategi.

Referanser

- Aftenposten. (1980, Mars 27). Skredulykker kan unngås ved respekt for naturen. *Aftenposten*, s. 48.
- Aftenposten. (1984, April 14). Søkevinkler kan redde liv. *Aftenposten*, s. 27.
- Aftenposten. (1988a, Januar 21). Forsvaret har tatt lærdom av Vassdal-ulykken. *Aftenposten*, s. 4.
- Aftenposten. (1988b, Februar 29). Forsvaret ser på ansvarsforhold. *Aftenposten*, s. 4.
- Bakkehøi, S. (1984). Søkevinkler intet hjelpemiddel. *Fjell og Vidde nr. 2*, s. 17.
- Bergens tidende. (1977, April 2). Hjelpesmannen. *Bergens tidende*, s. 5.
- Bergens tidende. (1979, Februar 17). Overnatting ute i 30 minusgrader. *Bergens tidende*, s. 29.
- Bergens tidende. (1980, Februar 16). Når skredet går gjør noe før hjelpen kommer. *Bergens tidende*, s. 16.
- Bergens tidende. (1984, Mai 16). Storaksjon etter skred. *Bergens tidende*, s. 4.
- Bergens tidende. (1986a, Mars 22). Ny ynsjekvist - nesten like god som lavinehund. *Bergens tidende*, s. 18.
- Bergens tidende. (1986b, Mars 26). Jo - vi stoler på søkevinklene. *Bergens tidende*, s. 11.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Carlstrøm, T. (1994). Elektronisk søkemiddel. I N. Fjellmuseum, *Snøskredkonferane* (s. 140-145). Lom: Norsk Fjellmuseum.
- Drammen Tidende Buskeruds Blad. (1980, Juni 18). *Ny metode for skredsøking*. Hentet fra nb.no: <https://www.nb.no/items/4bbd3dc90f9a1a716402a41058b6d8ad?page=19&searchText=s%C3%B8kekvistseminar>
- Einang, O. (1983a). Metoder for søk i skred. *Mestre fjellet nr. 31-32*, 9-12.
- Einang, O. (1983b). Refleks- og andre metoder for søk i snøskred. *Røde Kors magasin nr. 2*, s. 36-38.
- Endrestøl, S., & Faarlund, N. (1977). Skredsøk med kvist og vinkel. *Mestre fjellet nr. 25*, s. 17-19.
- Eriksen, R. (1984). Recco og søkevinkler. *Fjell og Vidde nr. 1*, s. 14.
- Forsvarets Overkommando/Hærstaben. (1987). *Veiledning i vintertjeneste. Hefte 9. Snø, snøskred og redningstjeneste*. Oslo: Forsvarets Overkommando/Hærstaben.
- Forsvarets Overkommando/Hærstaben. (1992). *Veiledning i vintertjeneste. Hefte 9. Snø, snøskred og redningstjeneste*. Oslo: Forsvarets Overkommando/Hærstaben.
- Faarlund, N. (1973). *Norsk skiinstruksjon III, Fjellskiløping*. Oslo: Foreningen til Ski-Idrettens Fremme, Barnas Skifond og Landsrådet for skoleidrett.
- Faarlund, N. (1974). *Friluftsliv, hva - hvorfor - hvordan*. Hemsedal: Høgfjellskolen Norsk Alpincenter.
- Faarlund, N. (1977). Om bruk av søkekvist og søkevinkler. I P. H. Staff, *Nordisk idrettsmedisinsk kongress* (ss. 189-190). Beitostølen: Syntex.
- Faarlund, N. (1979). IKAR - hva er det? *Mestre fjellet, nr. 27-28*, s. 5-9.
- Faarlund, N. (1983). Søk i snøskred med søkevinkler - mønster for vegledning. *Mestre fjellet nr. 31-32*, 13-15.
- Faarlund, N. (1984). "Recco"-nei takk! *Mestre fjellet nr. 33*, s. 19-22.
- Faarlund, N. (1986, April 30). Søkevinklene er internasjonalt anerkjent. *Bergens tidende*, s. 62.
- Faarlund, N. (2015). *Friluftsliv. En dannelsesreise*. Oslo: Ljø Forlag.
- Gallagher, D. (1967). *The Snowy Torrents: Avalanche Accidents in the United States, 1910-1966*. Hentet fra books.google.no: <https://books.google.no/books?id=zHntF4fJE4C&pg=PA89&dq=DIVINING+ROD+FOR+avalanche+RESCUE&hl=no&sa=X&ved=2ahUKewjZs5fgvOryAhWMPEDHT8HCxQQ6AEwAHoECAkQAQ#v=onepage&q=DIVINING%20ROD%20FOR%20avalanche%20RESCUE&f=false>
- Gangdal, J. (1994). *Fjellklatring*. Oslo: Aventura forlag AS.
- Gangdal, J. (1998). *Klatring : håndbok i fjellsport*. Oslo: Grøndahl og Dreyers forlag AS.
- Gangdal, J. (2004). *Klatring : håndbok i fjellsport*. Oslo: Aschehoug & Co.
- Gangdal, J. (2008). *Alt du bør vite om klatring : klatreteknikker, risiko, sikkerhet, klatreruter*. Oslo: Aschehoug & Co.

-
- Gjersvik, G. (1984, August). The Dowzers of Norway. *The American Dowzer vol. 24 nr. 3*, s. 12-19. Hentet fra The Dowzers of Norway: https://dowzers.org/Digest/V24.3_aug1984.pdf
- Gogstad, A. (1986, Juli 26). Legalisert overtro? *Bergens tidende*, s. 45.
- Hauge, K. S., Haugsjå, S., & Breivik, G. (1987). *I skog og mark*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Haugsjå, S. (1981). *Ut i naturen, friluftaktiviteter*. Hamar: Universitetsforlaget.
- Hellesøy, C. (2009, August 14). Kroppen som ønskekvist. *Aftenposten*, s. 30-33.
- Horgen, A. (2017). Sikkerhetsdiskurser i norsk friluftsliv og fjellsport. *Historisk tidsskrift, Bind 96*, s. 468-493 DOI: 10.18261/issn.1504-2944-2017-03-05.
- Horgen, A. (2019). *Sikkerhet og risiko i norsk friluftsliv og naturbasert reiseliv. Doktoravhandling*. Bø i Telemark: Universitetet i Sørøst-Norge.
- Horgen, A., & Christoffersen, F. (2021). Kultur for formidling av skredssikkerhet i Norge. *Utmark, nr. 1*, <https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2756053>.
- Hverven, S. (2012). *Fortelling om avfortrylling*. Hentet fra filosofisksupplement.no: <https://filosofisksupplement.no/wp-content/uploads/2012-hverven-fortelling-om-avfortrylling.pdf>
- Høystad, O. M. (1994). Kor fritt og naturleg er friluftslivet? I D. f. naturforvaltning, *Friluftsliv: Effekter og goder* (s. 31-35). Trondheim: Direktoratet for naturvaltning.
- IKAR. (1998). *IKAR 50 Jahre internationale bergrettung 1948-1998*. Hentet fra alpine-rescue.org: <https://www.alpine-rescue.org/ikar-cisa/documents/2015/ikar20150312001549.pdf>
- Jenkins, R. (2000). *Disenchantment, Enchantment and Re-Enchantment: Max Weber at the Millennium (PDF)*. Hentet fra semantic scholar.org: <https://www.semanticscholar.org/paper/Disenchantment%2C-Enchantment-and-Re-Enchantment%3A-Max-Jenkins/49d6c39608081108f3ba10f16d0f1f5836d06ce7>
- Johannesen, T., & Danielsen, G. (1987). *Friluftsliv i vinterfjellet. Grunnbok i vinterspeiding*. Oslo: Triangelforlaget.
- Kristensen, K., & Hestnes, E. (1986). *Årsmøte i den internasjonale fjellredningskomisjon (IKAR) Lecco Italia 25. - 28. september 1986*. Oslo: Norges Geoteknisk Institutt.
- Kristiansen, P. U. (1996). *Friluftsliv året rundt*. Oslo: Orion forlag AS.
- Kristiansen, P. U. (2003). *Friluftsliv året rundt : håndbok med praktiske tips og gode råd*. Oslo: Orion forlag AS.
- Kulø, O. (1994). Bruk av hund ved snøskredredning. I N. Fjellmuseum, *Snøskredkonferansen 1994* (s. 168-172). Lom: Norsk Fjellmuseum.
- Kværnes, N. (1987, Juni). Søkveinkler i redningsarbeidet: Ubrukelig som hjelpemiddel? *Forsvarets Forum Vol. 8 Nr. 5*, s. 11.
- Leirhaug, P. E. (2007). *Naturliv.no*. Hentet fra Friluftsliv i Nils Faarlunds tekster. Hovedfagsoppgave: http://www.naturliv.no/leirhaug/ho_faarlund.pdf
- Leirhaug, P. E., Haukeland, P. I., & Faarlund, N. (2019). Friluftslivsvegledning som verdidannende læring i møte med fri natur. I I. Hallandvik, & Høyem, Jannicke, *Friluftslivspedagogikk* (s. 15-32). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Manne, R. (1986a, Mars 25). Stol ikke på ønskekvisen! *Bergens tidende*, s. 12.
- Manne, R. (1986b, April 21). Søkveinklennene og Norges Røde Kors. *Bergens tidende*, s. 44. Hentet fra Søkveinklennene og Norges Røde Kors: <https://www.nb.no/items/f81630254cf8bf527a5028aabe6b4c7c?searchText=>
- Manne, R. (1986c, Mai 27). Søkveinklennene er selvbedrag. *Bergens tidende*, s. 52.
- Manne, R. (1986d, Desember 4). Avalanche dowsing. *Nature Vol. 324*, s. 404.
- Manne, R. (1986e, Juni 24). Søkveinkler og unøyaktighet. *Bergens tidende*, s. 53.
- Manne, R. (1987a, Setember 15). Søkveinkel-metoden, etter Vassdalen. *Fremover*, s. 8.
- Manne, R. (1987b, September 18). Søkveinkelskandalen. *Bergens Tidende*, s. 44.
- Manne, R. (1989). Står vi ovenfor et gjennombrudd i utforskningen av menneskets skjulte muligheter? I L. Gule, & Laugerud, Henning, *Vitenskap og verdensbilder* (s. 40-58). Bergen: Ariadne forlag.
- Manne, R. (1990). Ønskekvisen i snøskred. *Naturen, populærvitenskapelig tidsskrift. Vol. 114. Nr. 6.*, s. 236-240.

-
- Manne, R. (1993). *Slagrutur - och slagruteforskning*. Hentet fra Vof.se: <https://www.vof.se/folkvett/ar-1993/nr-3/slagrutur-och-slagruteforskning/>
- Manne, R. (2005). Ønskekvist i snøskred - psevdovitenskap i praksis? I M. (. Thorseth, *Psevdovitenskap og etikk* (s. 45-50). Trondheim: NTNU-trykk.
- Norges Offentlige Utredninger. (1986). *NOU 1986: 20. Skredulykken i Vassdalen 5. mars 1986*. Oslo: Universitetsforlaget A/S.
- Norges Røde Kors Hjelpekorps. (1977). *Snø-Skred*. Ukjent: Stamnes Boktrykkeri AS.
- Norges Røde Kors Hjelpekorps. (1984a). Ingen garantert sikkerhet med tekniske hjelpemidler. *Røde Kors magasin*, nr. 1, s. 12-13.
- Norges Røde Kors Hjelpekorps. (1984b). Hjelpemidler for søk i snøskred. *Røde Kors magasin*, nr. 1, s. 16-17.
- Norges Røde Kors Hjelpekorps. (1984c). Hvorfor motstand mot tekniske søkemidler? *Røde Kors magasin*, nr. 1, s. 38-39.
- Norges Røde Kors Hjelpekorps. (1984d). Søkevinkler er ikke mystiske. *Røde Kors magasin*, nr. 1, s. 44.
- Norges Røde Kors Hjelpekorps. (1986). Søkevinkel, pendel og konsentrasjon. *Røde Kors magasin*, nr. 1, s. 13.
- Norges Røde Kors Hjelpekorps. (1992). *Snø, snøskred og redningstjeneste*. Oslo: Jog. Nordhals Trykkeri.
- Norsk Kvistgjengerforening. (2021, Desember 17). *Norsk Kvistgjengerforening*. Hentet fra [Kvistgjenger.no](https://www.kvistgjenger.no/): <https://www.kvistgjenger.no/>
- NRK. (1982, Mars 26). *Norge rundt*. Hentet fra [Nrk.no](https://tv.nrk.no/serie/norge-rundt/1982/FREP40005182/avspiller): <https://tv.nrk.no/serie/norge-rundt/1982/FREP40005182/avspiller>
- Pinker, S. (2016). *The Blank Slate, The Modern Denial of Human Nature*. New York: Penguin Books.
- Porsgrunns Dagblad. (1969, April 8). Ønskekvist ved skredulykker. *Porsgrunns Dagblad*, s. 3.
- Riple, A. (1982, April 5). Bøyde metallstenger kan redde menneskeliv. *Bergens tidende*, s. 24.
- Riple, A. (1984, April 5). De omkomne på Finse funnet med søkevinkler. *Bergens tidende*, s. 19.
- Sookermany, A. M., & Eriksen, J. W. (2007). *Veglederen. Et festskrift til Nils Faarlund*. Otta: GAN Aschehoug.
- Stortinget. (1988). *Stortingsforhandlinger (ib. utg.). 1987/88 Vol. 132 Nr. 6a*. Hentet fra [nb.no](https://www.nb.no/items/204f54d8d72a25afa608c3a3d219c7dd?page=447&searchText=sn%C3%B8skred): <https://www.nb.no/items/204f54d8d72a25afa608c3a3d219c7dd?page=447&searchText=sn%C3%B8skred>
- Sworn, G. (1984, Mars 24). Ønskekviser redder liv. *Stavanger Aftenblad*, s. 25.
- Söderström, J. (1988). Sökevinklar - den sanna Norgeshistorien. *Folkevett. Organ för Vetenskap och Folkebildning*, s. 4-15.
- Toppe, R. (2013a, Januar 4). *Røde Kors vrøvler om snøskred*. Hentet fra [Tv2.no](https://www.tv2.no/a/3958145): <https://www.tv2.no/a/3958145>
- Toppe, R. (2013b, Januar 11). *Røde Kors sliter med å begrave ønskevisten*. Hentet fra [Tv2.no](https://www.tv2.no/a/3962539): <https://www.tv2.no/a/3962539>
- Tordsson, B., & Isberg, R. (1984). *Mera Ute*. Argaladei, Rabén&Sjögren.
- Weber, M. (1964). *The Sociology og Religion*. Boston: Beacon Press.
- Winje, T. (1983). *Ønskevisten*. Oslo: J. W. Cappelens forlag as.
- Ydegaard, T. (. (1986). *Om å gripe fjellet - og bli grepet av fjellet. En vennebog om friluftslivet og Nils Faarlund*. Aabenraa: Nordisk Forum for Vejledning i Natur- og Friluftsliv.
- Yri, A. G. (1986, August 7). Søkevinkler og intellektuel redelighet. *Bergens tidende*, s. 37.
- Øksnes, S. (1986, Juni 17). Søkevinkler og fjellredning. *Bergens tidende*, s. 48.

Sluttnoter

ⁱ Det finnes ellers eksempler på at såkalte «divining rods» eller «witching sticks», i enkelttilfeller, har vært brukt i forbindelse med søk i snøskred, i Østerrike på 1930-tallet (The New York Times, mars 29, 1931), og i USA på 1960-tallet (Gallagher, 1967, s. 89). I forbindelse med dette prosjektet er det imidlertid ikke funnet kilder som viser at slike søkemidler er tatt inn i den organiserte redningstjenesten i andre land enn Norge.

ⁱⁱ Fra 1969 finner vi en notis i Porsgrunns Dagblad hvor Lars Stensløyken viser til at han hadde gravd ned ett par naboer i snøen i sin egen hage, og funnet dem med ønskekvist. Til avisen Østlendingen hevdet han: «Den (ønskekvist) slår også godt ut mot metall – og naturligvis for vannårer» (Porsgrunns Dagblad, 1969).

ⁱⁱⁱ Per. Med. Tone Reiten, friluftslivsstudent ved Telemark Distriktshøgskole 1982-83.

^{iv} Sigmunds Haugsjås hovedfagsoppgave Norsk klatreskikk, med Faarlund som veileder, ble levert på Norges Idrettshøgskole i 1974. Gunnar Breivik jobbet tett med Faarlund i flere år ved Norges Idrettshøgskole, fra slutten av 1960-tallet og fremover (Horgen, 2019, s. 101).

^v Mannes innsats mot norsk redningstjeneste sin bruk av søkevinkler er tidligere sammenfattet i det svenske magasinet *Folkevet* utgitt av Organ för Vetenskap och Folkbildning som Manne ellers var medlem av (Söderström, 1988).

^{vi} Sverre Øksnes sitt navn dukker også opp i senere debatter om søkevinkler og jordstråling på 1990-tallet og senere. I 2009 ble det hevdet at Øksnes har forsket på søkevinkler siden 1950-tallet, og som 81-åring var han «bommesikker» på at vi mennesker har en slik sans som gjør det mulig for oss å gjøre ulike typer søk med søkevinkler (Hellesøy, 2009).

^{vii} Gutten ble funnet i 2010, utenfor det området det ble leitt i tolv år tidligere, ifølge professor Manne (Toppe, 2013b).